

Reza Rezaee: Den mangfoldige skolereisen!

Jeg takker Den kulturelle skolesekken for invitasjonen. I dag vil jeg gjerne ta dere først med på en reise herfra til Iran, komme tilbake til Torshov i Oslo, reise igjen til mitt fødested og tilbake til Sinsen skole i Oslo. Jeg håper at jeg ikke blir et forvirrende reisefølge i dag.

Jeg har bare lyst å si at jeg er veldig stolt av å være sammen med kulturformidlere og lærere fra hele Norden i dag.

I den globaliserte verden forsøker ofte markedet og makteliten å få hegemoni over våre tanker, væremåter, matvaner og klesdrakter og ikke minst over våre hverdager i arbeidslivet via sin kommersielle konkurranse ideologi. Under denne toppstyrte globaliseringen blir den pengemessige kapitalen viktigere enn menneskene og den humane kapitalen. Denne utviklingen er ikke noe jeg ønsker; ikke i dag og ikke i morgen heller. Jeg ønsker en verden basert på samarbeid, samhandling, solidaritet og en fredelig sameksistens.

Jeg tror jeg har mange med meg i dag på at den nordiske identiteten er en riktig og viktig veiviser for framtida. Identitet har ikke hatt noen fastlagte rammer. Denne nordiske identiteten er skapt og gjenskapt gjennom kontakter, samhandlinger og utveksling av erfaringer.

Identitet er alltid i bevegelse og kan sammenliknes med løk som har forskjellige lag. Når man tar ut ett lag, kommer det et nytt lag fram og flere lag inntil kjernen. Jo, i vår tid og virkelighet kan jeg være norskiraner, sosialist, kulturaktivist og en stolt nordisk borger. Man kan ikke lenger være enten iransk eller norsk, men heldigvis flere ting ut i fra konteksten.

Samarbeid mellom folkene må basere seg på frivillighet slik man gjør på mange felter i Norden. Det er sikkert mye å lære av denne historiske prosessen når det gjelder nordisk identitetsdannelse på veien mot et mangfoldig og inkluderende Norge. Som barn har de fleste i Norge kunnet se på dansk og svensk TV samtidig som norsk.

Bruker skolene våre noe av dette som veiviser for å skape en enhetlig skole basert på mangfoldige væremåter? Har vi en skoleinstitusjon som tilrettelegger for samarbeid og samhandling mellom elever med ryggsekker fra forskjellige deler av verden? Vi får håpe at vi får noen erfaringer og impulser også fra disse to dagene på denne konferansen.

Hva vil mitt barn møte om ett år når hun begynner på skolen? Skal hun være i et skapende og medskapende eller underholdende skolegård? Er det nok med kunstfag, musikkfag i skolen til å hjelpe våre barn til å bli et bedre og skapende menneske? Vi er enige om at kunnskap gir makt og kunst gir intellektuelle og følelsesmessig forståelse. Kunst og kultur kan forene folkene der politikk kommer til kort. Kunst kan være med og provosere fram nye impulser og ressurser og gi retning, ofte en radikal og progressiv retning til samfunnsutviklingen. Kultur er kunnskapen om å leve sammen, og av den grunn ikke kan stå stille. Den kan heller ikke dø ut. Kunst har i seg selv universelle preg og rommer forskjellighet og mangfold og har i grunn en iboende kampmulighet mot autoritære tanker. Kultur og kulturkunnskap er og har vært livgivende for generasjoner i går, i dag og i framtida.

Eventyrenes kraft

Vi reiser sammen til det gamle Persia og jeg vil formidle en fortelling derfra:

”Det fortelles at det en gang levde en persisk konge av sassanidernes dynasti som hersket over India og Kina. Han var en rik og mektig mann, og omga seg med et mangfold av tjenere og undersåtter. Han hadde to sønner. En av dem, som het Shahriar, overtok ledelsen etter han og hersket med visdom og rettferdighet - og han var elsket av folket.

Denne kongen forvandlet seg senere til en brutal konge som følge av en del hendelser. Han henrettet sin kone på grunn av hennes omgang med sine tjenere. Kong Shahriar gikk enda lenger og bestemte seg for at hver gang han hadde giftet seg med en ung pike, skulle han la henne henrettes neste morgen.

På denne måten holdt han fram i tre år, helt til han var fryktet av hele folket og alle som hadde voksne døtre, var flyktet fra ham. Derfor hendte det en dag at vesiren som var sendt ut for å hente en ny ung pike til ham, ikke kunne finne noen. Han vendte nedslått tilbake til slottet, og fryktet kongens sinne.

Vesiren hadde to vidunderlig vakre døtre, den eldste het Shahrazad, og den yngste het Donyazad. Den eldste hadde lest alle bøker og beretninger om de tidligere tiders konger og om begivenheter fra alle svunne tider, og det het seg at hun hadde samlet over tusen bøker om alt dette.

Da Shahrazad så hvor nedslått faren var, spurte hun ham om årsaken til at han var så lei seg. Og da hun fikk vite hva som plaget faren, foreslå hun at han skulle gi henne til kongen.

”Kanskje kan jeg på den måten,” sa hun, ”sørge for at ingen flere av landets kvinner blir ofre for hans vaner.” Faren forsøkte hva han kunne for å få henne bort fra disse tankene. Men Shahrazad var fast ved sin bestemmelse og begynte forberedelser for å feire bryllup med kongen. Shahrazad kalte til seg sin yngre søster Donyazad og sa til henne: ”Når jeg er kommet inn til kongen, så vil jeg sende bud etter deg. Når du så er kommet, så skal du si: ’søster, fortell oss en vindunderlig historie slik at vi lettere kan få natten til å gå’. Så skal jeg begynne å fortelle, og på den måten skal vi, insh’allah redde liv.”

Da Shahrazad kvelden etter bryllupet var sammen med kongen, begynte hun å gråte. Kongen spurte hva som var i veien, og da svarte hun: ”Jeg har en lillesøster, og jeg vil så gjerne ta farvel med henne.” Da han hørte dette, ga kongen beskjed om at hun skulle hentes.

Mens de nå satt slik, sa Donyazad: ”Hør, søsteren min, kan du ikke fortelle oss en vidunderlig historie, slik at vi lettere kan få natten til å gå?”

”Selvfølgelig, svært gjerne - hvis kongen tillater det,” sa Shahrazad.

Og kongen, som både hadde vanskelig for å sove om kveldene og elsket eventyr, hadde ingen innvendinger mot dette, og slik gikk det til at Shahrazad fortalte den første av tusen og én netters fortellinger.

Denne fortellingen viser at Kongen hadde sine traumer om konens troløshet, og eventyrene ble en terapi for ham. På andre siden ble mange liv reddet, selv om jentene ikke hadde noen politisk og samfunnsmessige makt. Shahrazad brukte sin kunnskap som et virkemiddel i kampen for livet sitt og for andre kvinners liv. Man kan selvfølgelig spørre seg hvorfor mange fedre og mødre fant seg i å miste døtrene uten å gjøre opprør mot kongen. Hvorfor skulle menn med makt herske over andres liv?

Jeg valgte denne fortellingen for å synliggjøre betydningen av eventyret i seg selv, og at eventyr er en måte å formidle et budskap på.

En annen grunn for valget av dette eventyret, er fordi jeg har en datter som har samme navn som lillesøsteren, Donyazad. Hun er heldigvis glad i eventyr og denne torsdag skal hun stolt spille Forsete, sønnen til den fredssæle norrøne

guden Balder og hans kone Nonna på barnehagens årlige mytefest. Forsete er den norrøne mytologiens gud for fred, frihet og rettferdighet. Barnehagen heter Askeladen og ligger i nabolaget vårt på Torshov i Oslo.

Askeladden barnehage

Jeg har nå lyst til å ta dere tilbake på en kort tur til Askeladen barnehage, og bla i gjennom dens virksomhetsplan:

”Vi skal gi barna et godt forhold til seg selv, andre mennesker og verden vi lever i”

For å få til dette, må vi være kunnskapsrike, tenkende og åpne. Vi må vite noe om hva vi synes er viktig og hva vi ikke synes er så viktig, samtidig som vi må kunne påvirkes. Vi skal reise sammen med barna gjennom ild og vann dit hvor barna selv kan møte utfordringer, mestre sin egen tilværelse og være et godt individ i et godt fellesskap. På veien skal de få omsorg, respekt og hjelp. Men også møter de krav og forventninger.

Barn føler og opplever verden spennende. Barn er naturlig nysgjerrige og søkende. De leter i enhver sammenheng etter ting og situasjoner som beriker dem. Barn har ikke medfødte fordommer og kan ikke være rasistiske, ofte har de et ønske om reise ut og utforske verden.

De vil forstå, mestre, delta og ha det gøy. Gjennom sosialt samspill og utfordringer resonnerer de og utvikler sosiale ferdigheter.

Askeladden barnehages hovedmål:

- *Gi barna tilhørighet og trygghet, respekt for seg selv og andre og for livet og naturen rundt seg.*
- *Skape en inkluderende trygghet, hvor det er plass til å prøve ut sine menneskelige kvaliteter på godt og vondt.*
- *Gi barna sterke inntryksmessige opplevelser og skape rom for å leve dem ut.*
- *Formidle kvalitet i litteratur, kunst og musikk.*
- *Skape et miljø for varierte fysiske aktiviteter med utgangspunkt i egen mestring.*
- *Jobbe for likestilling og likeverd og mot rasisme.*

Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap. Når det gjelder mål for sosial kompetanse skal barnehagen bidra til at de utvikler trygghet og stolthet over egen tilhørighet og respekt for andres kulturelle verdier og ytringer.”

Jeg har ikke vært lærer, men har hatt lærere som har betydd mye for meg i min oppvekst og i utformingen av meg som et samfunnsengasjert menneske. Jeg har erfart at verdier og holdninger er noe som skapes, gjenskapes og formes gjennom hele oppveksten.

Verdier læres, og i stor grad overleveres de mellom mennesker som møtes - avhengig av hva slags nærhet og tillitsforhold man har. En god oppdragelse skal være til hjelp videre i livet og styrke ens forhold til verden og menneskene. Når jeg var barn, så jeg ofte på en amerikansk serie der hovedpersonen Tarzan ble overlatt av foreldre i jungelen med noen få bøker da han var en baby. I jungelen levde bare dyrene, og han fikk melk og mat fra dyrene i begynnelsen. Han ernærte seg senere av alt som fantes i jungelen. I den typisk amerikanske filmen kunne man registrere at Tarzan som et isolert individ kunne både lese, skrive og tilegne seg noen viktige menneskelige verdier og holdninger uten å ha hatt kontakt med et menneske, en lærer eller en barnehagemedarbeider!

Kjære forsamling, med respekt å melde må jeg si at dette er en av de største løgnene jeg har hørt så langt i livet mitt! Betyr det at vi egentlig ikke har behov for Askeladden barnhage, ikke lærere, kulturformidlere og verdiformidlere - og våre barn skulle lese og lære uten sosiale og kulturelle menneskelige relasjoner? Jeg er helt sikker på at ingen i dette rommet tror på noe slik. Heldigvis gjør de heller ikke det i barnehagen til Min lille Donyazad.

”Askeladden barnehage har valgt å la litteratur være en felles veiviser i arbeidet med verdier og holdninger. Andre velger musikk, kunst eller kombinasjonen av flere kulturelle uttrykksformer. Eventyrene og mytene lærer oss å være søkende, nysgjerrige og trofaste, men samtidig være på vakt mot ondskap, sjalusi og andre ’troll’. Eventyr er høstens hovedemne, og barnehagen konsentrerer seg om norske folkeeventyr, samlet av Asbjørnsen og Moe.”(fra Virksomhetsplanen)

La meg nå denne gangen igjen ta dere med på en ny reise - tilbake til nåværende Persia, nemlig Iran. Til et skolesystem i Iran som var viktig for min og massevis av barns oppvekst. En skole som hovedsakelig var basert på landsbyenes og nomadenes livsstil og væremåter. Læreren skulle til barna, være der barna var og reise sammen med dem og foreldre fra sted til sted. Alle bodde i telt laget av gjeterull og skoleklassen hadde sitt eget hvite telt. Barna satt på et teppe og lærte om alt. Skolesystemet hadde selvfølgelig skolebøker, men den muntlige formidlingen hadde større plass i hverdagen til skoleelever enn det skriftlige.

Barna måtte lære å lese høyt og helst skulle elevene dramatisere tekster og formidle den muntlig til de andre i klassen. Det var lettere for barn å kommunisere skolefag hjemme med sine foreldre gjennom fortellinger og

øvinger til gjenfortellinger. Foreldrene kunne følge med leksene fordi de kunne noen av fortellingene utenat, selv om de ikke kunne lese og skrive.

Jeg stiller spørsmålet til meg selv om hvordan kunst og kultur framstilles i skolen? Har den sin egen verdi? Tar skolen barna med på reise gjennom litteratur, kunst og musikk? Har vi nok kompetanse i skolene til å inkludere kulturimpulser og uttrykksformer som kommer i ryggsekker med barn og foreldre fra andre deler av verden?

Skolen er og bør være en av de viktigste institusjonene i ethvert skapende samfunn. Skolen er og bør være i framtida en samfunnsarena der felles plattform for samhold mellom kollektive og individuelle verdier skapes, utformes og utvikles. I andre kulturer og også tidligere i Norge har mennesker ofte eksistert i kraft av sine relasjoner til andre mennesker. Hvis en i landsbyen der jeg er født kutter sin kontakt med omverdenen eller drar ofte alene på fjellet, vil vedkommende bli diagnostisert som psykisk syk, "Divaneh" på farsi (gal på norsk).

I bydelen Torshov i Oslo er det nesten en form for konkurranse mellom skolene i å ta inn barn fra Askeladen barnehage når førsteklassinger skal begynne på skolen. Barna har lært å presentere og være bevisst på hva man kan, og ikke minst være solidarisk med andre. Barna har lært i barnehagen at man ikke bare tenker på seg selv, men også fellesskapet. Barnehagen er veldig opptatt av at alle barn fra alle deler av verden i barnehagen skal oppleve tilhørighet til barnehagen, til lokalmiljøet, til Oslo og Norge - men samtidig oppmuntres til å være stolt av eget kultur, språk og identitet.

En samfunnsbyggende skole bør ikke basere seg bare på *enhet* og glemme mangfoldet i skolen. Det bør ikke være slik at det store flertallet i Norge har bestemt en gang for alltid at norske skoler må være slik og slik. At det er bare norsk språk, kunst-, eventyr- og musikktradisjoner som få plass og mulighet til å utvikle seg.

Vi må gå fra den assimileringstankegangen som tvang samiske barn til å snakke bare norsk på skolen. Skolen bør utvikle seg i takt med samfunnet og ta inn over seg at det norske samfunnet har alltid vært i forandring, det forandrer seg nå og kommer til å forandre seg i framtida også.

Vår mangfoldige og flerkulturelle virkelighet har kommet for å bli og denne vikeligheten må gjenspeiles i barnehage og skoler. Det er ikke nok å snakke om mangfold når det er fester med mat og musikk. I følge historikeren Knut Kjeldstadli må skolen i et sammensatt samfunn ha rom for kulturell forskjellighet, og mangfold må være til det gode. Men dette er ikke tilstrekkelig

og det er behov for å ha noe felles, noen delte kategorier i et samfunn. Vi trenger enheten i mangfoldet. Han sier videre:

”Samhold uten mangfold er kvelende enhet. Mangfold uten samhold er fragmentering. Og skolen er kanskje den ene institusjonen der alle må forholde seg til alle, også med sine forskjeller.

Kan skolen make dette? Eller blir det en overbelastning? I alle fall må institusjonen få mulighet til å løse oppgavene; ved at skolen ikke står alene denne oppgaven, men at politikken føres på bred front. Ved et løft i finansiering av utdanning. Ved at fellesskolen gir rom for ulike pedagogiske opplegg. Ved å sikre at skolen er offentlig, slik at elitene ikke stikker av gårde til privatskoler og overlater allmennskolen finansielt til seg selv. Ved en gjeninnsetting av læreren som den sentrale skikkelsen, med fem års utdanning også av allmennlærere, med en lønn som også gir prestisje, med et intenst rekrutteringsprogram som kan sikre et mangfoldig lærekorps, med en lærerutdanning der kulturelt mangfold inngår som en selvsagt del, ikke via et særkurs i migrasjonspedagogikk.”

Nå vil jeg at vi drar sammen til en annen skole, til en skole som har brukt prosjektstøtte fra Den kulturelle skolesekken. Jeg besøkte Sinsen skole for to år siden for å se på et arbeid en lokalkunstner hadde gjort sammen med 60 elever med ulik foreldrebakgrunn i 2007. Et samarbeid med lærere og skolen basert på en idé om ”evidentitet synlig i det fysiske skolemiljøet”. Det var en utrolig opplevelse. En veldig hyggelig kvinnelig ansatt viste meg stolt rundt og snakket om arbeidet med begeistring.

Skolevegger, som ifølge henne tidligere var grå, triste og kjedelige, viste et fargerikt, internasjonalt felleskap! Elevene finner nå flagget fra sitt opprinnelsesland i gangene, ser sin egen signatur på veggen, kjenner igjen bygninger og monumenter fra eget tidligere hjemland. Hun sa at trivselen i det fysiske miljøet var langt bedre nå for både elever og ansatte. Elevene har lært om geometriske figurer, forstørring/forminskning, arkitektur i verden, betydning av ordet ”velkommen” på ulike språk, samt jobbet mye med temaet identitet og holdninger til seg selv og andre.

Hun sa at daglig ser hun elever som stolt peker på flagget fra sitt hjemland som er malt på veggen. Elevene stråler og er veldig stolte av å kunne vise fram noe av sin tilhørighet til andre. Enda mer inntrykk gjorde et tog med flere vogner malt på en vegg i gangen. Elevene hadde malt passasjerer med forskjellige farger og ansiktsuttrykk. Et tog som symboliserer det fargerike og internasjonale fellesskapet i skolen på reise mot et mål. Et mål om å lære sammen, utdanne seg til å kunne delta senere i samfunns- og arbeidslivet.

Vi trenger et *reelt* mangfoldig samfunn der mulighetene er til stede for alle, uansett etnisk og sosial bakgrunn. Ifølge Bente Møller, som var ansvarlig for Mangfoldsåret i Norge (forresten en kunnskapsrik og engasjert kulturarbeider) skulle Mangfoldsåret være et år som skulle fremme tilgjengelighet og likeverd i kulturlivet for alle som bor i Norge. Året skulle være begynnelsen på en demokratiseringsprosess av kulturlivet i Norge.

Jeg er optimistisk til at vi vil klare å skape et mangfoldig samfunn der barn fra alle deler av verden uavhengig av nasjonal, etnisk, kulturell og religiøs tilhørighet skal føle seg norske og være stolt av å leve i et folkestyre. Men denne optimismen er noe betinget, kjære Bente. Det trengs politisk vilje, innsats og handling her og nå, ikke i morgen. Kulturformidlere, lærere og skolen som institusjon har ansvar og mulighet til å spille en avgjørende rolle i denne kampen.

Takk for oppmerksomheten.